

НЕОБХІДНІСТЬ ЗАСТОСУВАННЯ XBRL-СТАНДАРТУ У ПРОЦЕСІ ФОРМУВАННЯ ЗВІТНОСТІ ВІТЧИЗНЯНИХ ПІДПРИЄМСТВ

Історично у світі сформувалися різні стандарти фінансової звітності, що використовуються підприємствами різних країн: у США — GAAP (Generally Accepted Accounting Principles), в основу яких лягли правила пайової участі інвесторів у діяльності компанії; в Європі — IFRS (International Financial Reporting Standards), в основу яких покладені правила взаємодії позичальників з фінансовими інститутами. Таким чином, спочатку в США, а потім в Європі (в Азії — це трохи пізніше) почала виникати система відносин між компаніями і широким колом їх власників (акціонерів), що вимагала передачі акціонерам адекватної фінансової інформації.

Сучасний етап подання фінансової звітності, пов'язаний з глобальним розвитком Інтернету, дозволяє індивідуальним і професійним інвесторам бути максимально близько до компанії. Розвиток глобальної мережі дозволяє інвесторам здійснювати купівлю-продаж акцій компанії або контролювати їх діяльність в режимі онлайн, знаходячись у будь-якому місці земної кулі. Результатом цього процесу, стало підвищення вимог інвесторів до зрозумілості, порівнянності, швидкості отримання основної фінансової інформації про компанії. Відповіддю на запити інвесторів стала розробка XBRL – розширеної мови ділової звітності.

XBRL (Extensible Business Reporting Language — розширена мова ділової звітності) — це комп'ютерна мова стандартизованого обміну діловою інформацією і фінансовими даними. У цій мові використовуються теги для всіх внесених у документи одиниць інформації, наприклад, таких, як прибуток або товарооборот підприємства. XBRL дозволяє провести масштабну уніфікацію фінансової звітності, створюваної різними компаніями, різними галузями і т. д., оскільки спеціально створений для ділової звітності і є досить гнучким (розширюваною). Але в першу чергу його перевага в тому, що він оптимізує створення і передачу безпосередньо фінансової звітності, її подальшу обробку і аналіз.

Головна відмінність XBRL, від інших мов програмування, полягає у створенні так званих таксономій (таксономія — свого роду таблиця тегів (tags — терміни), які повинні однозначно розумітися всіма користувачами та програмами). Таксономії дозволяють реалізувати три переваги XBRL: можливість звичайного перекладу з рідної мови на англійську, що лежить в основі стандарту; можливість адаптації; можливість трансформації звітності. Таксономії можна створювати як на рівні національних стандартів фінансової звітності (наприклад, GAAP або IFRS), так і на рівні фінансових стандартів, що застосовуються в конкретних сегментах ринку (наприклад, у банківському секторі або нерухомості, а також всередині окремої компанії на рівні різних підрозділів). Все залежить від поставленої задачі, тому стандарт і називається extensible, тобто «розширений». В рамках XBRL-спільноти на сьогоднішній день існує ряд завершених національних класифікацій, що описують звітність згідно стандартів бухгалтерського обліку, прийнятими в тій чи іншій країні — за IFRS, англійськими чи японськими GAAP, тощо. Причому в цих країнах стандарти відрізняються (тобто дана операція може в обліку різних країн трактуватися по-різному), але в цілому опис господарських операцій буде подібним. Для усунення цих розбіжностей постає необхідність створення різних таксономій для обліку відмінностей у нормативній облікової базі. Так, наприклад, для US GAAP в США і для IFRS в Європі вже створені галузеві таксономії, що враховують вимоги фінансових стандартів в тій чи іншій галузі.

Основні технічні переваги XBRL: 1) автоматичний ввід-вивід даних системи без повторної трансформації; 2) зменшення вартості через автоматизацію стандартних бізнес-задач; 3) швидкість і автоматична ідентифікація завдання заповнення звіту; 4) швидкий, ефективний і надійний аналіз і співставлення даних; 5) відстеження даних і дії для скорочення часу прийняття рішень; 6) зосередження зусиль на аналізі, прийнятті рішень та контакти з контрагентами, а не на маніпулюванні даними; 7) швидка і конкретні відповідь контрагентам; 8) ефективність та економічність регуляторного процесу.

Піонерами у використанні нового формату ділових даних є китайці, які в 2004 р. першими в світі впровадили XBRL в якості офіційного стандарту фінансової звітності. В недалекому майбутньому, як стверджують китайські представники фінансових відомств, XBRL буде використовуватись для податкової звітності, статистики, IPO, неофіційних звітів і складання внутрішньої фінансової звітності невеликих компаній континентального Китаю.

В Європі і США XBRL використовується вже декілька років. Для компаній в ЄС застосування XBRL не є обов'язковим, але у все більшому числі країн ЄС державні органи активно впроваджують XBRL, роблячи подачу звітності на цій мові обов'язковою для локальних компаній. Наприклад, у Голландії завдяки впровадженню стандарту XBRL кількість фінансових елементів даних, необхідних від компаній різними держорганами, було скорочено з 200 тис. до 4,5 тис. Первинно це дозволяло економити 350 млн. євро в рік, але далі економія зростає до 750 млн. євро в рік. З 1 квітня 2011 р. усі компанії у Великобританії, подаючи податковий звіт про прибуток організації, зобов'язані надавати плани рахунків та податкові розрахунки в режимі онлайн, використовуючи стандарт XBRL.

Дуже небагато видів бізнесу зможуть обійтися без XBRL. Більшість експертів впевнені, що переваги звітних технологій (оперативність, точність і простота у використанні) швидко і сповна компенсують витрати на впровадження та установку, а також можливі на початку технічні неполадки.

В Україні, майже будь-яка компанія, що має складну корпоративну структуру, використовує для створення фінансових звітів кілька видів програмного забезпечення. Формати цих звітів часом у кожній дочірній структурі власні: одні відправляють дані в текстовому редакторі, інші — в електронних таблицях, треті — просто скановані документи або передають паперові носії. Перехід компанії (холдингу) на єдину мову формування фінансової звітності, може розв'язати усі перелічені проблеми та зробити звітність зрозумілою будь-якому користувачеві.

Використання XBRL полегшить роботу українським компаніям, які вийшли на публічні ринки, адже все більше число міжнародних бірж настійно рекомендує компаніям подавати фінансову звітність саме у форматі XBRL. Більша відкритість фінансової інформації про діяльність українських підприємств-емітентів, безумовно, має позитивний вплив на загальний фінансовий клімат в країні. Адже інвестор не буде цікавитися компанією, фінансові результати якої йому не відомі.

Додатково робота з мовою XBRL вимагає уніфікації облікових статей і понять між різними видами бізнесу, введення загальних облікових принципів при формуванні корпоративної облікової політики. З розвитком мережевих технологій переваги від використання компанією мови XBRL отримують і керівники бізнесу, так як вони будуть мати доступ до фінансових баз підприємства в реальному часі.

Отже, впровадження XBRL для формування звітності підприємств в Україні є надзвичайно актуальним. Основні переваги використання XBRL для вітчизняних підприємств полягають у наступному: більш оперативне отримання фінансової інформації; спрощення процедури підготовки документів при відсутності необхідності постійно вводити інформацію вручну, а також вносити одні і ті ж дані в різні звітні документи; спрощення процесу отримання фінансових даних та приведення їх у відповідність з відповідними нормами; зниження ризику пошкодження або втрати даних; оскільки уся звітність формується не приймаючою стороною, а в єдиному інформаційному ресурсі з детектором помилок, вбудованому на рівні XBRL.